

Periode 1 Ung/vaksen			
<p>Kjerneelement:</p> <ul style="list-style-type: none"> Naturvitenskapleg praksis og tenkemåtar Jorda og livet på jorda <p>Tverrfaglege tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> Folkehelse og livsmeistring <p>Kompetansemål:</p> <p>Naturvitenskaplig praksis og tenkemåtar:</p> <ul style="list-style-type: none"> stille spørsmål og lage hypoteser om naturfaglege fenomen, identifisere avhengige og uavhengige variablar og samle data for å finne svar analysere og bruke innsamla data til å lage forklaringar, drøfte forklaringane i lys av relevant teori og vurdere kvaliteten på egne og andre si forskning bruke og lage modellar for å bestemme eller beskrive naturfaglege prosessar og system og gjere greie for modellane sine styrker og svakheiter delta i risikovurderingar knytta til forsøk og følgje sikkerheitstiltaka gje døme på dagsaktuell forskning og drøfte korleis ny kunnskap genererast gjennom samarbeid og kritisk tilnærming til eksisterande kunnskap <p>Jorda og livet på jorda:</p> <ul style="list-style-type: none"> beskrive korleis forskarar har kome fram til evolusjonsteorien og bruke den til å forklare utvikling av biologisk mangfald utforske samanhengar mellom abiotiske og biotiske faktorar i eit økosystem og diskutere korleis energi og materie blir omdanna i kretsløp gje døme på og drøfte aktuelle dilemma knytt til utnytting av naturressursar og tap av biologisk mangfald 			
Anbefalt tidsbruk	Innhald og tema	Arbeidsmåtar	Vurdering

<p>6 veker</p> <p>“Ung/vaksen”</p> <p>som periode</p>	<p>Arv og miljø:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Arvelære ● Kjønnna/ukjønnna formeiring ● Gen/arv/mutasjonar ● Genteknologi <p>Evolusjon og klassifisering</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Evolusjon/naturlig utval/artsdanning ● Darwin ● Systematikk i naturen <p>Naturområde, påverknad og vern</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Ulike naturtypar ● Biologisk mangfald ● Positiv/negativ påverknad ● Miljøvern 	<p>Fordjuping:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Arv ● Genteknologi ● Evolusjon ● Darwin /kjende personar <p>Forske:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Forsøk ● Herbarium ● Utforske naturområde 	<p>Munnleg vurdering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Deltaking i timane ● Presentasjon av sin naturtype <p>Skriftlig vurdering:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Herbarium ● Rapport
--	---	---	--

Periode 2 - kritisk tilnærming

Kjerneelement:

- Naturvitenskaplege praksisar og tenkemåtar
- Kropp og helse

- Jorda og livet på jorda

Tverrfaglege tema:

- Folkehelse og livsmeistring
- Berekraftig utvikling

Kompetansemål:**Naturvitenskaplig praksis og tenkemåtar:**

- stille spørsmål og lage hypoteser om naturfaglege fenomen, identifisere avhengige og uavhengige variablar og samle data for å finne svar
- analysere og bruke innsamla data til å lage forklaringar, drøfte forklaringane i lys av relevant teori og vurdere kvaliteten på eigne og andre si forskning
- bruke og lage modellar for å bestemme eller beskrive naturfaglege prosessar og system og gjere greie for modellane sine styrker og svakheiter
- delta i risikovurderingar knytta til forsøk og følgje sikkerheitstiltaka
- gjø dømme på dagsaktuell forskning og drøfte korleis ny kunnskap genererast gjennom samarbeid og kritisk tilnærming til eksisterande kunnskap

Kropp og helse:

- samanlikne nervesystemet og hormonsystemet og beskrive korleis rusmiddel, legemiddel, miljøgifter og doping påverkar signalsystema
- beskrive kroppen sitt immunforsvar og korleis vaksiner verkar, og gjere greie for kva vaksiner betyr for folkehelsa

Jorda og livet på jorda:

- forklare drivhuseffekta og gjere greie for faktorar som kan forårsake globale klimaendringar
- gjø dømme på og drøfte aktuelle dilemma knytta til utnytting av naturressursar og tap av biologisk mangfald

Anbefalt tidsbruk	Innhald og tema	Arbeidsmåtar	Vurdering
6 veker Kritisk tilnærming	Helse og livsstil <ul style="list-style-type: none"> • God/dårlig helse • Næringsstoff • Livsstil -> sjukdomar • Vaksine- antistoff • ANT • Knytt opp mot tv-program -> trendar, slankepress 	Fordjuping: <ul style="list-style-type: none"> • Helsetrendar • Livsstilsjukdomar • ANT • Plast • Vaksine- antistoff Forske:	Munnleg: <ul style="list-style-type: none"> • Deltaking i timane • Presentasjon/film om helse og livsstil Skriftlig:

	<p>Plast som materiale</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Oppbygging, skilnad, eigenskapar, bruksområde og resirkulering av ulike plasttypar <p>Fossilt brensel og miljø</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Fossilt brensel ● Drivhuseffekt ● Luftureining	<ul style="list-style-type: none"> ● Plast framover ● Brensel og påverknad miljø ● Forsøk ● <u>Kritisk tilnærming til helsetrender, ANT, plastbruk og bruk av fossilt brensel</u>	<ul style="list-style-type: none"> ● Brosjyre plast, fossilt brensel og miljø. ● Rapport
--	--	--	---

Periode 3 Litt opera**Kjerneelement:**

- Naturvitenskapleg praksis og tenkemåtar
- Energi og materie
- Jorda og livet på jorda

Tverrfaglege tema:

- Berekraftig utvikling
- Folkehelse og livssmestring

Kompetansemål:**Naturvitenskaplig praksis og tenkemåtar**

- stille spørsmål og lage hypoteser om naturfaglege fenomen, identifisere avhengige og uavhengige variablar og samle data for å finne svar
- analysere og bruke innsamla data til å lage forklaringar, drøfte forklaringane i lys av relevant teori og vurdere kvaliteten på egne og andre si forskning
- bruke og lage modellar for å bestemme eller beskrive naturfaglege prosessar og system og gjere greie for modellane sine styrker og svakheiter
- delta i risikovurderingar knytta til forsøk og følgje sikkerheitstiltaka
- gjere døme på dagsaktuell forskning og drøfte korleis ny kunnskap genererast gjennom samarbeid og kritisk tilnærming til eksisterande kunnskap

Energi og materie

- nytte atommodellar og periodesystemet til å gjere greie for eigenskaper til grunnstoff og kjemiske bindingar
- utforske kjemiske reaksjonar, forklare massebevaring og gjere greie for betydninga av nokon forbrenningsreaksjonar

Jorda og livet på jorda:

- beskrive drivhuseffekta og gjere greie for faktorar som kan forårsake globale klimaendringar
- gjere døme på og drøfte aktuelle dilemma knytta til utnytting av naturressursar og tap av biologisk mangfald

Anbefalt tidsbruk	Innhald og tema	Arbeidsmåtar	Vurdering

6 veker Litt Opera	Karbonkjemi <ul style="list-style-type: none"> ● Oppbygging, eigenskapar, kjenneteikn, bruksområder og skilnader/likheiter mellom organiske sambindingar, hydrokarbon, alkoholar og karboksylsyrer ● Bioteknologi Olje og gass <ul style="list-style-type: none"> ● Utviklinga av oljeproduksjon ● Olje - frå leiting til utvinning ● Bruksområder olje og gass ● Danning av olje og gass	Fordjuping: <ul style="list-style-type: none"> ● Olje og gass ● Karbon Forske: <ul style="list-style-type: none"> ● Forsøk ● Bioteknologi ● Olje og gass i framtida	Munnleg: <ul style="list-style-type: none"> ● Deltaking i timane Skriftleg: <ul style="list-style-type: none"> ● Veggavis olje og gass ● Prøve ● Teikne/lage sambindinga ● Rapport
-----------------------	--	--	---

Periode 4 konflikter**Kjerneelement:**

- Naturvitenskapleg praksis og tenkemåtar
- Energi og materie

Tverrfaglege tema:

- Demokrati og medborgarskap

Kompetansemål:**Naturvitenskaplig praksis og tenkemåtar:**

- stille spørsmål og lage hypoteser om naturfaglege fenomen, identifisere avhengige og uavhengige variablar og samle data for å finne svar
- analysere og bruke innsamla data til å lage forklaringar, drøfte forklaringane i lys av relevant teori og vurdere kvaliteten på egne og andre si forskning
- bruke og lage modellar for å bestemme eller beskrive naturfaglege prosessar og system og gjere greie for modellane sine styrker og svakheiter
- delta i risikovurderingar knytta til forsøk og følgje sikkerheitstiltaka
- gje døme på dagsaktuell forskning og drøfte korleis ny kunnskap genererast gjennom samarbeid og kritisk tilnærming til eksisterande kunnskap

Energi og materie:

- gjere greie for energibevaring og energikvalitet og forske på ulike måtar å omdanne, transportere og lagre energi på
- drøfte korleis energiproduksjon og energibruk kan påverke miljøet lokalt og globalt

Anbefalt tidsbruk	Innhald og tema	Arbeidsmåtar	Vurdering
-------------------	-----------------	--------------	-----------

<p>6 veker</p> <p>Konflikter</p>	<p>Energi</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Forklare kraft og kome med døme ● Kunne rekne ut arbeid og forklare einingar ● Energilova ● Utføre forsøk og enkle berekningar med arbeid, energi og effekt. <p>Kraft og rørsle</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Kunne forklare og rekne fart og akselrasjon. ● Måle storleik med enkle hjelpemiddel 	<p>Fordjuping:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Arbeid og energi <p>Forske:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Lage hypotese og gjere diverse utrekningar ● Måle storleikar ● Forsøk 	<p>Munnleg:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Deltaking i timane <p>Skriftlig:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Rapport ● Prøve
----------------------------------	---	--	---

Periode 5

Kjerneelement:

- Naturvitenskapleg praksis og tenkemåtar
- Energi og materie
- Jorda og livet på jorda

Tverrfaglege tema:

- Berekraftig utvikling
- Folkehelse og livsmeistring

Kompetansemål:**Naturvitenskaplig praksis og tenkemåtar:**

- stille spørsmål og lage hypoteser om naturfaglege fenomen, identifisere avhengige og uavhengige variablar og samle data for å finne svar
- analysere og bruke innsamla data til å lage forklaringar, drøfte forklaringane i lys av relevant teori og vurdere kvaliteten på eigne og andre si forskning
- bruke og lage modellar for å bestemme eller beskrive naturfaglege prosessar og system og gjere greie for modellane sine styrker og svakheiter
- delta i risikovurderingar knytta til forsøk og følgje sikkerhetstiltaka
- gjere døme på dagsaktuell forskning og drøfte korleis ny kunnskap genererast gjennom samarbeid og kritisk tilnærming til eksisterande kunnskap

Energi og materie:

- gjere greie for energibevaring og energikvalitet og utforske ulike måtar å omdanne, transportere og lagre energi på
- drøfte korleis energiproduksjon og energibruk kan påverke miljøet lokalt og globalt

Jorda og livet på jorda:

- gjere dømer på og drøfte aktuelle dilemma knytta til utnyttelse av naturressurser og tap av biologisk mangfald
- beskrive drivhuseffekta og gjere greie for faktorar som kan forårsake globale klimaendringar
- gjere døme på og drøfte aktuelle dilemma knytta til utnytting av naturressursar og tap av biologisk mangfald

Anbefalt tidsbruk	Innhald og tema	Arbeidsmåtar	Vurdering

6 veker Global oppvarming/ den naturlige skulesekken	Produksjon av elektrisk energi <ul style="list-style-type: none"> • Forklare og produsere straum med fornybare og ikkje-fornybare energikjelder	Tverrfaglighet: Den naturlige skulesekken <ul style="list-style-type: none"> • Lage vasskraftverk, solcellepanel og vindmøller • Besøke SFE • Måle spenning, ohm og resistans • Komme med relevant argumentasjon for kva som er framtida.	
--	---	---	--

Periode 6**Kjerneelement:**

- Alle

Tverrfaglege tema:

- Alle

Kompetansemål:

- Alle

Anbefalt tidsbruk	Innhald og tema	Arbeidsmåtar	Vurdering
Repetisjon	<ul style="list-style-type: none"> • Repetisjon og oppsummering over alt innhald over tre år.	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeide med opne oppgåver der elevane får øve seg på å trekke inn relevante emne. • Repetere tidligare forsøk	Munnleg prøve før eksamen Eksamen